

Scott McCloud:
Sarjakuva - näkymätön taide
Suom. Jukka Heiskanen
Tekstaus Jussi Karjalainen
The Good Fellows Ky, 1994

Sarjakuva on mutkikas ilmaisumuoto. Sillä on ihan oma kielensä ja kielioppinsa, joka koostuu lukemattomista merkeistä, symboleista ja sanatomista sopimuksista. Niiden avulla luodaan mitä erilaisimpia sarjakuvia kaiken ikäisille, kaikista aiheista.

Sitä mukaa kun sarjakuvien aihepiirit ovat laajentuneet, on lisääntynyt myös mielenkiinto sarjakuvaa kohtaan ilmaisumuotona: millaista taidetta sarjakuva pohjimiltaan on, vai onko se taidetta lainkaan?

Amerikkalainen sarjakuvapiirtäjä Scott McCloud on lähtenyt purkamaan sarjakuvan mysteerit taiteenlaajin omilla keinoilla: hänen 216-sivuisen teoksensa Sarjakuva - näkymätön taide on sarjakuva sarjakuvan filosofia. Sanon nimenomaan "filosofia", sillä McCloud ei puutu kovinkaan syvästi sarjakuvan ruutuajakoon, sommiteluun, kerrontaan tai valmistusvaiheisiin. Sen sijaan hän sukelta sarjakuvan keinoin taidehistorian ja taideteorioiden maailmaan ja limittää sarjakuvan osaksi yleistä taidemaailmaa.

McCloudin teos ilmestyi Yhdysvalloissa keväällä 1993; jo ennen ilmestymistään se herätti paljon kohua ja innostusta paikallisissa sarjakuvapiireissä. Ilmestyttyään se kahmi sarjakuva-alan Harvey- ja Eisner-palkintoja yksimielisen ylistävän kritiikin kannustamana.

Suomeksi teos ilmestyi joulun alla, puolentoista vuoden viipeellä, ja julkaisijana on helsinkiläinen sarjakuva-kauppa The Good Fellows. Tämä kertoo jotakin kotimaisten sarjakuvakustantamoiden valveutuneisuudesta ja reagoitinopeudesta.

Scott McCloud aloittaa matkansa määrittelemällä sarjakuvan ilmaisumu-

otona. Yritysten ja erehdysten kautta hän päätyy seuraavanlaiseen selitykseen: "Harkitussa järjestyksessä olevia rinnakkaisia kuvallisia tai muita ilmaisuja, joiden tarkoituksena on välittää informaatiota tai saada lukijassa aikaan esteettinen vaikutelma."

Kankea määritelmä kuvaa hyvin niitä ongelmia, joiden kanssa McCloud joutuu teoksessaan painimaan. Hän yrittää kaikin mahdollisin ja mahdotomin tavoin tehdä sarjakuvasta tieteellisesti ja etenkin taiteellisesti hyväksyttävää ja itsenäistä ilmaisumuotoa. Korostetun korkeakulttuurinen lähestymistapa on hyvin ymmärrettävä, kun ottaa huomioon, että Yhdysvalloissa sarjakuvaa pidetään yhä edelleen lukutaidottomien lasten viihteenä. Aikuisille suunnattuja sarjakuva-albumia ilmestyy vähän, ja vasta viime vuosina ne ovat löytäneet tiensä Marvel- ja DC-voittoisiin sarjakuvaliikkeisiin.

Ei siis ihme, että McCloud ottaa sarjakuvahistoriassakin vauhtia esikolumbialaisesta intiaanitaiteesta, egyptiläisistä kuvakertomuksista ja pyhimyslegendoista - kaikista niistä hän käyttää estottomasti nimitystä "sarjakuva", sillä ne istuvat hänen laatimaansa tieteelliseen määritelmään.

Seuraavaksi McCloud tutkii hahmopsykologiaa: katsojan kykyä ja halua ymmärtää pelkistettyjä visuaalisia merkkejä, ikoneja. Niille omistettu luku on äärettömän asiallinen ja sarjakuvallisen esitystapansa vuoksi erinomaisen havainnollinen. Se voitaisiin lähes sellaisenaan liittää mihin tahansa taideteorian tai psykologian oppikirjaan. Se, että aiheelle omistetaan sarjakuvaa tutkittaessa yli kolmekymmentä sivua, on yksi tapa korostaa lukijan roolia sarjakuvan visuaalisten pelkistysten täydentäjänä. Tosiasiassa pelkistäminen liittyy lähes kaikkiin kuvataiteisiin ja ikonit ovat osa jokapäiväistä elämäämme ilman sarjakuvia.

Myöhemmin McCloud kuvailee sarjakuvapiirtäjän polkua kuudella askeleella pelkästä imitoidusta pinnasta syväle omaperäisten ideoiden maailmaan: korkeatasoinen sarjakuva syntyy vain, jos on syy ja halu tehdä, ajatus, omaperäinen tyyli ja hallittu tekniikka. Korni itsestäänselvyys on esitetty vakuuttavasti monimutkaisten kaavioiden avulla. Ja jälleen kerran: kyse ei ole pelkästään sarjakuvasta, vaan kaikesta luovasta työstä.

Puhtaasti sarjakuvallisiin ongelmiin McCloud tarttuu vain muutamassa luvussa. Hän tarkastelee erittäin an-

siokkaasti esimerkiksi kahden ruudun välillä tapahtuvaa siirtymää, joka itse asiassa mahdollistaa koko ilmiön nimeltä sarjakuva.

McCloud jakaa siirtymät kuuteen perustyyppiin, joista yleisin on siirtymä toiminnasta toimintaan, siis toiminnan edellisestä vaiheesta seuraavaan. McCloud on purkanut useiden erityyppisten sarjakuvien ruudut pylväsdiaammeiksi ja havainnut, että japanilainen sarjakuva hyödyntää useammanlaisia siirtymiä kuin länsimäinen. Japanilaisessa sarjakuvassa käytetään mm. hitaita hetkeistä-hetkeen -siirtymiä ja näkökulman muutoksia runsaasti, toisin kuin lännessä.

Pureutuessaan sarjakuvan omiin ilmaisukeinoihin McCloud on vankimmalla pohjalla; tulokset ovat oivaltavia ja tarkkanäköisiä, monipuolisesti sarjakuvan keinot huomioonottavia. Taideteoreettiset ja -filosofiset luvut ovat toki enimmäkseen kiehtovia ja onnistuneita, ja onhan sarjakuvaväenkin jo aika lukea jotain taiteen yleisistä toimintamekanismeista. Mutta teokselta jää siiti kaipaamaan tiukempaa otetta itse sarjakuvakerronnan eri elementteihin. Väkisinkin jää sellainen maku, että on lähdetty merta etemmäs kalaan: McCloud saa kyllä lukijan vakuuttuneeksi siitä, että sarjakuva on vaativa ja arvostuksen väärti taiteenlaji, mutta loppujen lopuksi hän kertoo tuon lajin omista lainalaisuuksista harmittavan vähän.

Sarjakuva-albumina McCloudin teos on paljon sujuvampi kuin voisi olettaa. Hänen valitsomansa persoonaton piirrostyylipalvellee onnistuneesti sisältöä, humoristiset välkkömentit keventävät kerrontaa ja lisäävät luettavuutta. Hän käyttää harkitusti kuva- ja tyylinäytteitä rikastuttamaan teoksen ilmettä. Sivutaiton hillitty variointi on kuin anteeksipyyntöä kaikesta siitä, mikä jätetään kertomatta.

Teoksen kääntäjä Jukka Heiskanen on tarttunut valtavaan urakkaan ennakkoluulottomasti ja rohkeasti. Vaikka teos tarjoaa kymmeniä mahdollisuuksia sotkeutua eri alojen terminologisiin seetteihin, onnistuu kääntäjä löytämään suomenkieliset vastineet lähes kaikille ilmauksille. Tuloksena on ymmärrettävää ja selkeää - joskaan ei aina erityisen sujuvaa - suomen kieltä. Jussi Karjalaisen luotettavasta perustekstauksesta voi hetimitäin aistia uupumusta. Suomalaisen laitoksen kauneusvirheet ovat kuitenkin mitättömän pieniä.

Harto Hänninen

Peter Bagge:
Bradley
suom. Petri Grilnari
tekst. Jouko Ruokosenmäki
Like, 1994.

Bradley on puheliasta ja rätkävän isonäisesti piirrettyä perhesatiiria, jonka päähenkilönä on nuorimies Buddy Bradley. Tämä tukka epäsiististi otsalla roikkuva löysällijä tietää periaatteessa kaiken muun muassa rockista, muttei ole tippaakaan kiinnostunut mistään tavoitehakuista toiminnasta kuten opiskelusta. Kuvioiden lisäksi mukana isä, äiti, pikkuveli, pikkusisko, tyhmit koulukaverit sekä pieni kourallinen Buddya kiinnostavia paikkakunnan friikkejä ja toisinajatteliijoita.

Peter Baggen valtti on, että tavanomaisen tuntuisiin tilanteisiin kirjoitettu dialogi osuu yllättävän usein nappiin ja anarkistinen riehakkuus lyö laudalta entiset perhesarjat. Huomatkaa, että Bradley syntyi muun muassa ennen Simpso-

neita. Bradleyt-albumissa on jälleen havaittavissa se ihmeenomainen seikka, että oman painon turvin porskutteleva Like kykenee myymään albumeitaan tosi halvalla. 150-sivuinen Bradley maksaa vain kahdeksankymppiä.

Samaan aikaan toisaalla eli USA:ssa: Bradleyt-albumin sarjojen jälkeen Peter Bagge aloitti Hate-nimisen lehden, jota on tullut 16 numeroa. Hatessa seurataan Buddyn vaiheita sen jälkeen kun hän on muuttanut pois kotoaan ja kodikau-pungistaan. Vasta aivan uusin numero palauttaa Buddyn tyttöystävineen länsirannikon Seatlestä itärannikon New Jerseyyn miettimään (pysyvä?) muuttoa takaisin kotikonnuille.

Baggen menestyksen tasainen kasvu USA:ssa näkyy erityisen hyvin uusimmassa Hatessa: lehti on tästedes nelivärinen ja independent-äijä Bagge on hankkinut itselleen tussajaan!

Bagge on astunut kolmanteen vaiheeseensa. Neat Stuff -lehti ja Bradleyt-albumi edustivat poukkoilevaa nuoruutta, Hatens numerot 1-15 taiteellista kypsymistä ja tiukempaa keskittymistä asiaan. Uutta Hatea voisi joku haukkua vaikka itsensämyymiseksi, mutta ei se sitä huonoksi tee. Baggen nykykuntoa on vaikea punnita.

Jussi Karjalainen

Harto Hänninen ja Petri Kemppinen (toim.):
Vieraita kaukaisista maista, Suuri sarjakuvakirja IV
suom. Marja Luoma, Marjukka Eronen, Jukka Heiskanen, Anu Partanen
tekst. Pentti Otsamo, Heini Kauppinen
Jalava, 1994.

Uutta "suuria sarjakuvakirjaa" tuskin tunnistaisi omaa nimeään kantavaksi. Kirja on pieni, käteensopiva, alle 130-sivuinen. Mittavuus onkin tällä kertaa sisällöllistä. Toimelijat parivaljakko Hänninen/Kemppinen on saanut koolle oudon ja ihastuttavan seurueen sarjakuvantekijöitä vierailta mailta: tarinankertoja, aforistikkoita, kaunistuttajia...

Kirjan seitsemää piirtäjää yhdistää toisiinsa arjen makaaberluudesta, joka-päivän järjettömyydestä ammentaminen. Tarinoissa ja epätarinoissa ei kuroketa muille planeetoille eikä juurikaan toistella naiskuva- ja sankaristereotypioita. Sivuille saattaa tulla turskua veriä ja lencää oksennus, mutta raadollisuus on tietoista, tarkoituksenmukaista - ja tietoisin tyylitellyssä suhteessa kuvataiteen, elokuvan ja tietenkin sarjakuvan omaan traditioon.

Toimittajien ansioksi on ilman muuta luettava antologian mukaansaimevä rytm. Kirjassa edetään väijäämättä - vaikkakin fragmentaarisesti - alusta loppuun, syntymästä kuolemaan, monien huipentumien kautta.

Kokonaisuuden avaavat todella onnistuneesti Anke Feuchtenbergerin jännevät näkökulmat naisen ja lapsen maailmaan. Jo Feuchtenbergerin käsialaa oleva kansi pakottaa tarttumaan tuotteeseen ja hänen tarinansa lähettävät lukijan innokkaana matkaan.

Feuchtenberger kertoo niin raskaudesta, äiti-lapsisuhteesta kuin parisuhteen tavoittelemisestakin niukasti mutta kaunopuheisesti, itseironisesti ja huimin metaforin. Kuvan ja tekstin kohtaaminen on herkullisen väljää, lukijan mielellekin jää tilaa piirtää.

Debbie Drechsler painiskolee tiheällä ja elastisella piirrostyylillään Amerikkaa viime vuosina rajusti kuohuttaneen ongelman, irsastin, kimussa. Drechsler tutkii "novelleissaan" perhepatologiaa puberteettisten tyttöjen silmin, mikä ei liene sarjakuvissa kaikkoin yleisin vinkkel.

Richard Salan mysteerit ovat, puupiirrosmaisuudessaankin, antologian ta-

Anke Feuchtenberger

vanomaisinta antia. Tämä korostuu etenkin Salaa kirjassa seuraavan Mark Beyerin visuaalisten ratkaisujen rinnalla. Beyerin äärimmilleen viritetty "neoprimitiivismi", outo kömpelyyden ja taidokkaan pikkutarkkuuden kuvallinen yhdistelmä, liittyy unen loogikalla eteneviin tarinoihin. Kerronnan fyysisessä kuljetuksessakaan Beyer ei tyydy tavanomaiseen, vaan yhdistelee ruutunsa salmiakkiverkoksi tai tulitikkulaatikoiksi. Lukijan pää on lopulta varmasti yhtä pyörällä kuin itsetuhoisen sankaritar Amyn, jonka luteet heittävät ulos ikkunasta.

Fantasian ja arjen lomittuminen jatkuu Maria Alcobren ja "vieraista" nuorimman, Atakin (Frans-Georg Barber, s. 1967) osuuksissa. Alcobre ironisoi hellävaroen oman latinokulttuurinsa sukupuolirooleja. Atak taas vyöryttää esiin puolisurrealistisen maailman, jossa kohtaavat uunsatsit ja raiskarit, taiteilija, kuolema ja teurastaja, alkoholisti ja enkeli...ja alastomuuttaan myyvä nainen Eläintarhan asemalla.

Atakin ja käsikirjoittaja Dedef Kuhlbertin yhteinen miesnäkökulma päätää naisen maailmasta alkaneen kirjan. Ainakin minun teki mieli aloittaa alusta uudelleen. Toivottaa vieraat jälleen tervetulleiksi.

Leena-Maija Rossi

**Pauli Kallio -
Christer Nuutinen:
Krampeja ja nyrjähdys-
äisiä**
Kustannus Oy Jalava
1994

**Kivi Larmola:
Lasikuula**
Like 1994

Näiden kahden albumin arvosteleminen yhdessä nipussa vaikuttaa luontevalta ajatukselta, koska niissä on niin paljon yhteisiä piirteitä: molempien kokoelmien sarjat ovat ilmestyneet aikaisemmin pääosin sivu kerrallaan julkaisuissa, joiden kohderyhmät ovat periaatteessa melko tarkasti määritellyt ja kuvittelakseni osittain yhteneväisiäkin. Larmolan Lasikuula-albumin sarjat Ylioppilaslehdessä ja Kallion käsikirjoittama ja Nuutisen piirtämä Krampeja ja Nyrjähdysäisiä rocklehti Rumbassa. Molemmat albumit myös tarkastelevat maailmaa samantapaisista lähtökohdista, saman sukupolven silmin.

Yhteistä niille on myös nuorten ihmisten arjen ja ihmis-suhteiden kuvaus sekä viittaukset musiikkiin ynnä muuhun populaarikulttuuriin ja yleensä elämän tärkeisiin asioihin ja ilmiöihin.

Kaikki mahtipontisuus onnistutaan välttämään ilahduttavan hyvin. Saarnaavuudesta ei ole tiekoakaan, vaan asioihin suhtaudutaan marisemisesta huolimatta pohjimmiltaan toteavasti ja suvaitsevasti.

Kivi Larmolan sarjakuvat ovat selvästi Kallion tarinoita henkilökohtaisempia ja enemmän omassa elämässä kiinni. Ne ovat usein pikemminkin tuokiokuvia kuin kertomuksia, ja esitystavaltaan ne ovat sirpaleisempia ja modernimpia kuin Kallion ja Nuutisen sarjakuvat. Näistä syistä ne myös aukeavat lukijalle työläämmin ja hitaammin. Larmola myös puhuttelee useammin lukijaa suoraan, mikä saa alkaen hyvin intimitun tunnelman. Jotkut Larmolan sarjakuvat muistuttavat intimitydessään pientä runoa.

Kallion kerronta on perinteisempää, hän on teknisesti taitavampi ja hiotumpi tarinankertoja. Krampeissa ja nyrjähdysissä on toisinaan jatkuvuutta sarjojen välillä, mikä kertoo pitkäjänteisestä suunnittelusta. Arkisuus ja hiljainen huumori ihastuttavat. Kaikki albumin sarjat ovat ajalta ennen siirtymistä Hesariin, joten ne ovat hyvin selkeästi omalle sukupolvelle suunnattuja tarinoita.

Voisi sanoa, että nämä kokoelma eroavat toisistaan siten, että Kallio tekee yksityisistä yleisistä siinä missä Larmola tekee yleisistä yksityistä.

Nuutisen piirrosjäljessä näkyy hyvin nuoren piirtäjän tyylin kehittyminen. Herttaiset kuvat istuvat tarinoihin hyvin.

Yhteisenä piirteenä kummassakin kokoelmassa on vielä se, että ne ovat vilpittömän oloisia ja raikkaita. Tällaisia albumeja on ilo lukea.

Jukka Heiskanen

**Tarmo Koivisto:
Mämmilä 9, Ladoja ja dollareita**
Käyttökuvaa, 1994

Mämmilä alkaa olla itsestäänselvyys. Silhen on vaikea asennoitua enää tuoreesti. Tarmo Koivisto on todennut itsensä, että tutut henkilöt elävät jo omaa elämänsä. Piirtäjä vain kirjaa heidän vaiheensa sarjakuvaksi. Niinpä arvosteleminen alkaa tuntua suunnilleen naapureiden retostelemiselta.

Myös Mämmilän rooli suomalaisen yhteiskunnan peilinä on huomattu ja tunnustettu jo moneen kertaan. Yhdeksäs Mämmilä kertoo tietenkin lama-ajasta - konkurseista, työttömyydestä, talousrikoksista. Neuvostoliiton romahtaminen näkyy Mämmilässäkin. Idän rikolliset pyörittävät Ladoja ja taaloja pikkukaupungissa.

Jos Koivisto edellisessä Mämmilä-albumissa antoi suomalaisesta rasismista hie-man liian siloisen kuvan, vaikuttaa tällä kertaa itämaafian rooli Mämmilässä vähän turhankin isolta. Ehkäpä Mämmilä elää asukkaidensa tavoin omaa elämänsä, joka ei enää ole niinkään tekijänsä kuin mallinsa - Suomen - sanelemaa.

Mämmilä ei taida ilmestyä turhaan sanomalehden liitteessä. On helppo nähdä, tai olla näkevinään, miten Helsingin Sanomien otsikot ovat Mämmilän käsikirjoitus. Samaa tapaansa on helppo katsoa Mämmilää kotimaan uutisten elävöityksenä. Siksi sen

Harri Römpötti

LYHYKÄISESTI

Espanjalaisten Sanchez Abulin ja Jordi Berne-tin Torpedo (WSOY, 1994) kertoo newyorkilaisen palkkatappajan komelluksista lyhyinä sarjakuvanovelleina. Hahmo on klisee, johon yritetään tuoda uutta ulottuvuutta mustalla huumorilla. Jutut jäävät vähän tyhjänpäiväisiksi, mitä nyt hätkähdyttävät muka hausalla raakuudella ja sovinnismilla. Mustavalkoinen piirros on eittämättä ammattitaitoista mutta jättää kylmäksi.

Blueberryn eppinen rautatietarina jatkuu albumeissa Teräskäsi ja Siouxien jäljillä (Like, 1994). Konnat virittelevät ansioja ratatyölle ja saattavat intiaanit ja valkoiset vastakkain. Charlier'n ja Giraud'n näkemys ymmär-

tää intiaaneja, Blueberryn joutuu vaikeuksiin ja tarina etenee juohevasti. Tämä tarina päättyy seuraavassa, neljännessä albumissa. Muutenhan Blueberryä riittää vielä albumitolkulla, mutta mikä on riittäessä. Tottavasti menee kaupaksi. Kääntäjä Jorma Penttinen joutaisi tarkistamaan nyrinjurista käsitystään suomen kielen sanajärjestyksestä.

Lassin ja Leevin juhla-kirja (Semic, 1994) pakkaa Wattersonin stripit toukokuusta 1987 joulukuuhun 1988 koviin kansiin. Samat sarjat on taidettu julkaista suomeksi jo aiemmin ohuissa albumeissa. Alussa on ilukkeena yksi monisivuinen juttu, joka ei sisällöltään juuri poikkea stripeistä.

Harri Römpötti

arvosteleminen on vaikeaa, jos näkemys yhteiskunnasta on saman lähteen, tiedotusvälineiden, varassa.

Toisaalta Mämmilän uskottavuus tietenkin osoitus Koiviston lahjoista. Eihän hänelläkään ole sosiologin koulutusta, vaan tarkka dramaturgin silmä, jolla rakentaa yleiset linjat yksilötarinoiksi. Sanomalehdiltä vaaditaan kuitenkin ainakin periaatteessa puolueettomuutta, uskottavuutta ja tarkkuutta asioiden kertomisessa.

Mämmilä käsittelee siis samoja asioita kuin muukin lehti, jossa se ilmestyy. Pitääkö Koiviston fiktiolta siis vaatia samanlaista kohtuullisuutta kuin tiedotusvälineiltä? Entä muuttuko kysymys, kun sarjat kootaan albumeiksi ja irrotetaan alkuperäisestä yhteydestään Helsingin Sanomista? Ja ennen kaikkea: Kuinka "oikean" kuvan Mämmilän tulkinta tarjoaa Suomesta?

Mämmilän merkitystä instituutiona, eräänlaisena kansallissarjakuvana, korostaa se, otteivät kysymykset vaikuta turhilta. Niihin vastaaminen edellyttää kuitenkin vähän toisenmoista pohjaa kuin vaatimattoman sarjakuvakriittikon rahheet.

Mämmilää voi joka tapauksessa suositella kriittisesti luettavaksi. Jos aiheesta viritää ajatuksia, ne ovat tervetulleita Sarjainfon lukijan palstoille. Ehkäpä kunnollinen arvostelu syntyy lukijoiden näkemyksistä. Kirjoittakaa meille.

Kovat kannet nostavat 250-sivuisen kirjan hintaa niin, että alkuperäisen amerikkalaisen laitoksen saa Suomessa halvemmalla. Juhlavan komea opus toki on.

Aku Ankan juhlasarjat 4 jatkaa mallikkaalla linjalla Carl Barksin sarjojen koostamista. Mukaan on löytynyt taas pari aiemmin suomentamatonta juttua ja loputkin on julkaistu meillä vain lyhennetyinä tai pilkkotuina. Kaikkein parhaita klassikkoja ei ole mukana, mutta Karkkeja ja kapposia täydennettyinä versiona on aika harvinaista herkkua. Tällä kertaa on Pötkä Tulliaran vuoro toistaa Barksin viime kesäisen vierailun vaiheet virallisen liitturin mukaan.

**Tapani Rytöhönka:
Onnen pipanoita**
Suuri kurpitsa, 1994.

Jo yli kymmenen vuotta huhkineen Suuri kurpitsa-lehden toiminta on muuttunut kuin itsestään albumipainotteiseksi: itse lehtikin on jatkossa vuosialbumi, joista ensimmäistä ei tätä kirjoitettaessa vielä ollut näkyvissä.

Lisäksi kotimaisten piirtäjien vanhoja tuotteita julkaistaan yleisikolla "Kurpitsakermaa". Kerma-kokoelmassa ovat esiintyneet ennen Rytöhönkaa Riitta Uusitalo ja Jukka Tiisa. Vuonna -95 tulevat Tomi Riionheimo, Reima Mäkinen ja Pentti Otsamo, joista varsinkin viimeksimainittu on Rytöhönkan tavoin itseään tyrkyttelämätön mutta työteliäs ja omanlaisensa tekijä.

Tapani Rytöhönka pystyy sellaiseen ihmeeseen kuin luomaan "rentturomantiikkaan" aivan uudenlaisia näkökulmia. Lihanhimo ja nestejano on nähty todellisel-

lä lämmöllä. Rytöhönkalla vilpittömät ihmiset ovat kunniaa ja perseenneulijot eivät: itseasiassa mukana on perseenneulemista konkreettisesti kuvaava sarjakin nimeltä Avaimet onneen.

Kun perseet, kullit, vitut, viinapullot ja oksennukset on vielä piirretty lähestulkoon vuosisadan alun alun art deco / art nouveau -tyylillä, on koossa varsin ainutlaatuinen keitos. Onhan Rytöhönkalla näistä elämän asioista ainakin yhtä paljon sanottavaa kuin jollakin Bukowskilla.

Onnen pipanoita on 48-sivuinen kokonaisuus, josta yli puolet on

**Jeff Smith
Luupäät**
suomenos Jorma Penttinen
tekstaus Anu Tontti
Like 1994

Jeff Smithin Luupäät, alkuperäiseltä nimeltään Bone, on soma ja miellyttävä fantasia-sarja. Alkuperäisessä Yhdysvalloissa se on noussut jo jonkinlaiseksi kulttuurisuosikiksi ja varsinkin sarjakuvapiirien lemmikiksi.

Eikä siitä mitään pahaa sanottavaa olekaan. Luupäät eroa Liken tavantomaisesta, "rankkoja" sarjakuvia suosivasta linjasta siinä, että se soveltuu lähes koko perheen lukemiseksi aivan pienimpiä palleroisia lukuunottamatta. Heille tarinan ihmisrotat ja varsinkin kammottava huppupäinen Pääjehu saattaisivat olla liikaa.

Kuudesta ensimmäisestä Bone-lehdestä kootussa 142-sivuisessa albumissa päästään vasta eepisen fantasiasarjailun alkuun. Tahvo Luupään hämävien bisnesten takia Luupäiden serkukset joutuvat pakeneemaan Luumäeltä salaperäiseen metsään, missä he törmäävät: tahoillaan ihmisrottiin, tulta syöksevään lohikäärmeeseen sekä Venla-tyttöseen ja tämän isoäitiin Olgaan. Tarinassa näkee heijastumia satu- ja fantasialakirjallisuuden parhaita perinteistä.

Luupäiden piirrosta on siksi yksinkertainen mutta siisti, että disneymäisten hahmojen luulisi miellyttävän Aku Ankaansa tottuneiden suomalaisten naimaa. Smithin viiva on kaunis ja eloisa, ja sivujen ja ruutujen ajoittain nasevassa rytmityksessä näkyy hänen animaattorin taustansa. Ei ihme, että Disney Adventures -lehti on alkanut julkaista Luupäitä sivuillaan värillisenä. Myös Walt Kellyn Pogo tulee sarjasta hakematta mieleen. Auvo Luupää on ilmiselvästi lainannut ulkonäkönsä ja sikarinsa Pogon alligaattorikaverilta Albertilta.

Luupäiden suomenkielinen käännös on lupsakka, muttei kovin tarkkaan harkittu, mistä kertovat jotkut oudot sanavalinnat: miksi rat creatures ovat ihmisrottia ja mistä lähtien kanan munat ovat olleet maitotuotteita?

Jukka Heiskanen

uutta tuotantoa, pisimpänä 12-sivuinen Pieni intohimosarja.

Rytöhönkan hahmoja ovat muun muassa kuolema ja paksu mies nimeltä Agaton Muna. Yksikään kirjan nimeltä mainituista henkilöistä ei ole esteettisen ihanekuvan mukainen.

Aiemmin muualla julkaistuista sarjoista on syytä mainita Oudot unet, jonka Rytöhönka kuvitti amerikkalaisen Dennis P. Eichornin lehteen Real Stuff. Eichorn on näitä Amerikan paulikkallioita eli mies käsikirjoittaa omaan elämänsä liittyviä tai ehkä liittyviä tarinoita monien piirtäjien piirrettäviksi.

E erityisen vaikuttava on albumin avaava nelisivuinen Oodi Kotkan-kalliolle, joka kertoo Rytöhönkan kavereista entisessä kotikaupungissa Kuopiossa. Rypypäämisen ja pahennuksen herättämisen ohessa Rytöhönka kykenee olemaan korniuteen sortumatta katkera tuollaisen 80 000:n asukkaana yhteenkertymän nousukasmaisuudelle.

**J.-C. Mézières, P. Christin:
Vallan piirit**
suom. Soile Kaukoranta
tekst. Jari Rasi
Jalava, 1994

Tuorein Valerian-albumi Vallan piirit on aivan uutta Mézières-Christin -tuotantoa, mutta silti kovasti mukaansatempaavaa ja viihdyttävää luettavaa. Se kytketty löyhästi taantuneeseen Inverlochthin aaveet-tarinaan mutta selsoo tyystin omilla jaloillaan.

Vallan piirien juoni perustuu läpeensä kuluneelle tulevaisuuden kauhukuvalle: kuvallinen media on kasvanut vallan välineeksi, joka väriin käsiin joutuessaan mahdollistaa kaiken mahdollisen kekkuilun ja kokonaisen kansakunnan täydellisen ohjailun.

Rubanis-planeetan kansan äärimmäisimpänä pelotteena on Scunindarin virus, joka näivettää uhreiltaan sekä fyysikan että psyyken. Sitä levittävät laitteet muistuttavat kovasti tulevaisuuden televisiovastaanottimia - selvempää tietoyhteiskunnan kansanomaistumisen kritiikkiä saa halkea.

Valerian ja Laureline ovat loukussa Rubaniksella rikkinäisen aluksensa kanssa. Planeetan poliisipäällikkö, eversti Tloc, hälyttää kaksikon hätiin etsimään tukea epäilyksilleen.

Poliisipäällikköä huolettava Rubaniksen rotosherrahierarkian yläpäähän

Henkilökohtaisen tuntuinen, "Kotkankalliolla" pyörivä tarina nousee yleispäteväksi: näin kai voisi tuntea miltä tahansa paikkakunnalta maanpakoon lähtenyt ihminen. Rytöhönka asuu nykyään Tampereella, missä on myös Kurpitsa-päämaja.

Se ettei Rytöhönka ole nauttunut laajempaa mainetta, on myös jotenkin luonnollista. Näin kosteilla eväillä ja tinkimättömällä asenteella ei päädytä kuvittamaan suuria perhelehtiä.

Aikaisemmin Rytöhönkalla on ilmestynyt soolona vain Kuvasiainiminen piirrosvihko. Onnen pipanat on siis tavallaan esikoisalbumi, jossa Rytöhönkan homman ajatuksellinen puoli pääsee ensimmäisen kerran jotenkin riittävän laajoihin puitteisiin. Itse äänestäisin sen vuoden kotimaiseksi albumiksi, sillä Onnen pipanoiden kauneus ja liikuttavuus on kiistaton.

Jussi Karjalainen

uhkaava hiljaisuus. Se on kiistaton sekasorron enne. Kun valtaelitti on lakannut antamasta käskyläisilleen toimintaohjeita, eivät asiat ole kohdallaan. Kaiken maallisen toiminnan yläpuolelle valvovan silmänsä ulottavaan valtapiiriin tasapaino tuntuu järkkyneen pahan kerran. Sekasorron taustalta paljastuu ennen pitkää säälittömän val-lankaappausyritys.

Vallan piirit on toiminnallinen, hyväntuullinen mutta sittenkin nokkeluuskillaan älykkäästi vetoava Valerian-seikkailu. Pikkuhauskain irvailun ja päähenkilöiden jatkuvan naljailun lomaa on onnistuttu taas ujutamaan hersyttävää yhteiskuntasäätiriä. Värikkäät sivuhenkilöt viehättävät, ja kun Rubaniksella liikuetaan, ovat mukana tietenkin myös aina loistavat urkkija-Shinguzit, ikuiset kaupantekijät.

Ihmissuhdesekoiluakin onnistutaan soppaan ujutamaan, kun S'traks iskee silmänsä Laurelineen, eikä Valerian tahdo selvittää tilanteesta kuville juroutensa ja vähäsanaisuutensa avuun.

Tapahtumarikas ja vauhdikas Vallan piirit palauttaa lopullisesti uskon myös uuteen Valerian-tuotantoon. Vaikka tarina on hieman turhan suoraviivainen, se toimii mainiosti, ja kokosliiden yksityiskohtien paljous saa ottamaan albumin käteen toistamiseenkin.

Mikko Aromaa